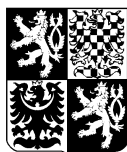

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
SENÁT

5. funkční období

127. USNESENÍ
VÝBORU PRO VZDĚLÁVÁNÍ, VĚDU, KULTURU,
LIDSKÁ PRÁVA A PETICE

přijaté per rollam dne 20. ledna 2006

k podpoře Návrhu rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy
„Potřeba mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů“

Výbor

I. **p o d p o r u j e** Návrh rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy „Potřeba mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů“, která je přílohou tohoto usnesení;

II. **d o p o r u č u j e** Senátu Parlamentu České republiky, aby přijal usnesení tohoto znění:

„Senát Parlamentu České republiky pověřuje senátorky a senátory, členy Stálé delegace Parlamentu ČR do Parlamentního shromáždění Rady Evropy, aby tlumočili na jeho nejbližším zasedání podporu Senátu Parlamentu České republiky návrhu rezoluce „Potřeba mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů“.“;

III. **p o v ě ř u j e** předsedu výboru senátora Václava Jehličku předložit toto usnesení předsedovi Senátu PČR Přemyslu Sobotkovi a požádat Organizační výbor Senátu o zařazení na pořad následující schůze Senátu bodu: Návrh na podporu Návrhu rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy „Potřeba mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů“.

Mgr. Václav Jehlička, v. r.
předseda výboru

Mgr. Zdeněk Bárta, v. r.
ověřovatel výboru

Příloha k usnesení č. 127/06

Parlamentní shromáždění / Assemblée parlementaire

Dok. č. 10765
16. prosince 2005

Potřeba mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů

Zpráva
Výbor pro politické záležitosti
Zpravodaj: Göran Lindblad, Švédsko, Skupina Evropské lidové strany

Shrnutí

Totalitní komunistické režimy, které panovaly ve střední a východní Evropě v minulém století a které jsou dosud v několika zemích světa stále u moci, se bez výjimky vyznačovaly masivním porušováním lidských práv.

Parlamentní shromáždění zastává názor, že obecné povědomí o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy je velmi nedostatečné.

Parlamentní shromáždění důrazně odsuzuje porušování lidských práv a vyzývá všechny komunistické a post-komunistické strany v členských státech Rady Evropy, pokud to dosud neučinily, aby přehodnotily historii komunismu a svou vlastní minulost, aby se jasně distancovaly od zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy a aby tyto režimy odsoudily bez jakékoli nejednoznačnosti.

Parlamentní shromáždění rovněž vyzývá Výbor ministrů, aby ustanovil komisi složenou z nezávislých odborníků a pověřil jí úkolem shromáždit a posoudit informace a legislativu týkající se porušování lidských práv za různých totalitárních komunistických režimů a aby formou oficiálního vyhlášení vyzval k mezinárodnímu odsouzení zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy.

Shromáždění vyzývá členské státy Rady Evropy, které byly ovládané totalitními komunistickými režimy, aby zavedly památný den uctění obětí a založily muzea dokumentující tyto zločiny.

I. Návrh textu rezoluce

1. Parlamentní shromáždění se odvolává na svou Rezoluci č. 1096 (1996) týkající se opatření na odstranění odkazu bývalých komunistických totalitních systémů.
2. Totalitní komunistické režimy, které panovaly ve střední a východní Evropě v minulém století a které jsou v několika zemích světa stále u moci, se bez výjimky vyznačovaly masivním porušováním lidských práv. Toto porušování se lišilo v závislosti na kultuře, zemi a

historickém období a spočívalo mimo jiné ve vraždění jednotlivých osob i hromadném vraždění a popravách, úmrtí v koncentračních táborech, hladovění, deportacích, mučení, otrocké práci a jiných formách masového fyzického teroru.

3. Tyto zločiny byly ospravedlňovány ve jménu teorie třídního boje a zásady diktatury proletariátu. Interpretace obou principů legitimizovala „eliminaci“ osob, které byly považovány za osoby škodící budování nové společnosti a jako takové za nepřátele totalitních komunistických režimů. Obrovské počty obětí v jednotlivých zemích byli vlastní občané těchto zemí. To byl příklad zejména národů bývalého SSSR, které počtem obětí daleko převyšovaly jiné národy.

4. Shromáždění uznává, že navzdory zločinům spáchaných totalitními komunistickými režimy přispěly některé evropské komunistické strany k dosažení demokracie.

5. Po pádu totalitních komunistických režimů ve střední a východní Evropě nenásledovalo ve všech případech mezinárodní vyšetřování zločinů těmito režimy spáchaných. Navíc nebyli původci těchto zločinů mezinárodním společenstvím postaveni před soud tak, jako tomu bylo v případě obludných zločinů spáchaných ve jménu Národního socialismu (nacismu).

6. V důsledku toho je obecné povědomí o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy velmi nedostatečné. Komunistické strany jsou v některých zemích povolené a aktivně působí, a v některých případech i přesto, že se nedistancovaly od zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy v minulosti.

7. Shromáždění je přesvědčeno, že povědomí o historii je jedním z předpokladů pro to, aby se podobné zločiny neopakovaly v budoucnosti. Kromě toho morální posouzení a odsouzení spáchaných zločinů hraje důležitou roli při vzdělávání mladých generací. Jasně stanovisko mezinárodního společenství k minulosti může být referencí pro jejich budoucí činy.

8. Navíc se Shromáždění domnívá, že si oběti zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy, které jsou dosud naživu, nebo jejich rodiny, zaslouží účast, pochopení a uznání jejich utrpení.

9. V některých zemích světa jsou totalitní komunistické režimy stále aktivní a nadále páchají zločiny. Vnímání národních zájmů by nemělo jiným zemím bránit v odpovídající kritice současných totalitních komunistických režimů. Shromáždění důrazně odsuzuje všechna tato porušování lidských práv.

10. Debaty a odsouzení, které až dosud probíhaly na národní úrovni v některých členských státech Rady Evropy, nemohou být důvodem k tomu, aby se mezinárodní společenství zřeklo zaujetí jasného stanoviska ke zločinům spáchaných totalitními komunistickými režimy. Mezinárodní společenství má morální povinnost takové stanovisko zaujmout bez dalšího prodlení.

11. Rada Evropy je vhodným místem pro vedení takovéto debaty na mezinárodní úrovni. Všechny bývalé evropské komunistické země, s výjimkou Běloruska, jsou nyní jejími členy a ochrana lidských práv a právní stát jsou základními hodnotami, které Rada Evropy zastává.

12. Z toho důvodu Parlamentní shromáždění důrazně odsuzuje masivní porušování lidských práv totalitními komunistickými režimy a vyjadřuje svou účast, pochopení a uznání obětem těchto zločinů.

13. Parlamentní shromáždění dále vyzývá všechny komunistické a post-komunistické strany ve svých členských státech, pokud to dosud neučinily, aby přehodnotily historii komunismu a svou vlastní minulost, aby se jasně distancovaly od zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy a aby tyto režimy odsoudily bez jakékoli nejednoznačnosti.

14. Parlamentní shromáždění se domnívá, že toto jasné stanovisko mezinárodního společenství vydláždí cestu k dalšímu usmiřování. Navíc to snad povzbudí historiky z celého světa, aby pokračovali ve svém bádání zaměřeném na zjišťování a objektivní ověřování toho, k čemu docházelo.

II. Návrh textu doporučení

1. Parlamentní shromáždění se odvolává na svou Rezoluci č. 1096 (1996) týkající se opatření na odstranění odkazu bývalých komunistických totalitních systémů a na Rezoluci č. ... (2006) o potřebě mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů.

2. Parlamentní shromáždění zastává názor, že existuje naléhavá potřeba hloubkové a vyčerpávající mezinárodní debaty o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy s ohledem na vyjádření účasti, pochopení a uznání všem, kteří byly těmito režimy postiženi.

3. Parlamentní shromáždění je přesvědčeno, že Rada Evropy, jako organizace vyznávající právní stát a ochranu lidských práv, by měla zaujmout jasné stanovisko ke zločinům spáchaným totalitními komunistickými režimy.

4. Z toho důvodu Parlamentní shromáždění vyzývá Výbor ministrů, aby:

4.1. vytvořil komisi složenou z nezávislých odborníků a pověřil jí úkolem shromáždit a posoudit informace a legislativu týkající se porušování lidských práv za různých totalitních komunistických režimů;

4.2. aby formou oficiálního vyhlášení vyzval k mezinárodnímu odsouzení zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy a vyjádřil účast, pochopení a uznání obětem bez ohledu na jejich národnost;

4.3. aby zahájil kampaň na zvýšení obecného povědomí o zločinech spáchaných totalitními komunistickými režimy na evropské úrovni;

4.4. aby uspořádal mezinárodní konferenci na téma zločinů spáchaných totalitními komunistickými režimy za účasti zástupců vlád, parlamentů, akademiků, odborníků a nevládních organizací;

4.5. aby naléhal na členské státy Rady Evropy, které byly ovládány totalitními komunistickými režimy, aby:

4.5.1. vytvořily komise složené z nezávislých odborníků a pověřily je úkolem shromáždit a posoudit informace o porušování lidských práv za totalitního komunistického režimu na národní úrovni, které by úzce spolupracovaly s expertní komisí Rady Evropy;

4.5.2. revidovaly svou národní legislativu tak, aby plně odpovídala Doporučení Výboru ministrů Rec(2000)13 o evropské politice o přístupu k archivům;

4.5.3. zahájily národní kampaň na zvýšení obecného povědomí o zločinech spáchaných ve jménu komunistické ideologie, včetně revize školních učebnic a zavedení památného dne uctění obětí komunismu a otevření muzeí;

4.5.4. podporovaly místní samosprávy v instalování památníků na uctění obětí totalitních komunistických režimů.

III. Vysvětlující memorandum pana Lindblada

1. Úvod

1. Pád komunistických režimů ve střední a východní Evropě na začátku devadesátých let dvacátého století dal podnět k mnoha diskusím ohledně politického a právního posouzení činů a zločinů spáchaných ve jménu komunistické ideologie. Odpovědnost pachatelů a jejich případný postih se staly naléhavou otázkou. Ve všech bývalých komunistických zemích byly vedeny celonárodní debaty na toto téma a v několika zemích byly přijaty zvláštní zákony o „dekomunizaci“ a/nebo lustraci.

2. Ve všech dotčených zemích byla tato otázka považována za součást širšího procesu odstraňování bývalého systému a přechodu k demokracii. Bylo to vnímáno jako interní záležitost a vedení ze strany mezinárodního společenství a zejména Rady Evropy se soustředilo na prevenci možného porušování lidských práv.

3. V tomto duchu byly v roce 1995 a 1996 vypracovány dvě zprávy Parlamentního shromáždění o opatřeních na odstranění komunistických totalitních systémů, a to pány Espersenem a Severinem jménem Výboru pro právní záležitosti, resp. Výboru pro lidská práva, přičemž první z nich byla vrácena zpět Výboru po debatě proběhlé ve Shromáždění a druhá z nich vyústila v přijetí Rezoluce č. 1096 (1996).

4. Dosud se však ani Rada Evropy ani jiná mezinárodní mezivládní organizace nezhostily úkolu provést celkové zhodnocení komunistických režimů, vést vážnou diskusi o zločinech spáchaných v jejich jméně a veřejně je odsoudit. Skutečně, ač je těžké to pochopit, nebyla dosud vedena žádná vážná, hloubková debata o ideologii, která stála u kořene rozšířeného teroru, masivního porušování lidských práv, smrti milionů lidí a utrpení celých národů. Zatímco jiné totalitní režimy dvacátého století, konkrétně nacismus, byly vyšetřovány, mezinárodně odsouzeny a pachatelé postaveni před soud, podobné zločiny spáchané ve jménu komunismu nebyly ani vyšetřeny ani mezinárodně odsouzeny.

5. Absenci mezinárodního odsouzení lze zčásti přisoudit existenci zemí, jejichž vlády jsou stále založeny na komunistické ideologii. Snaha o udržení dobrých vztahů s některými z nich může určitým politikům bránit ve vypořádání se s touto složitou otázkou. Kromě toho mnoho politiků, kteří jsou dodnes aktivní, bylo tak či onak podporováno bývalými komunistickými režimy. Ze zjevných důvodů by tito politici raději otázku odpovědnosti neřešili. V mnoha evropských zemích jsou komunistické strany, které dosud oficiálně neodsoudily zločiny komunismu. A v neposlední řadě stále různé prvky komunistické ideologie, jako například

rovnost či sociální spravedlnost, stále svádí mnoho politiků, kteří se obávají, aby odsouzení komunistických zločinů nebylo ztotožněno z odsouzením komunistické ideologie.

6. Zpravodaj je nicméně toho názoru, že existuje naléhavá potřeba veřejné debaty o zločinech komunismu a jejich odsouzení na mezinárodní úrovni. Mělo by k tomu dojít okamžitě bez dalšího oddalování, a to z několika důvodů. Za prvé, za účelem obecného vnímání by mělo být jasné, že všechny zločiny, včetně těch spáchaných ve jménu ideologie oslavující krásné ideály, jako je rovnost a spravedlnost, jsou odsouzeny a že v tomto principu neexistuje žádná výjimka. To je důležité zejména pro mladé generace, které nemají žádné osobní zkušenosti s komunistickým režimem. Jasné stanovisko mezinárodního společenství k minulosti může být referencí pro jejich budoucí činy.

7. Vypadá to, že v některých zemích nadále přežívá určitá nostalgie po komunismu. To představuje nebezpečí, že se komunisté v některé zemi opět chopí moci. Tato zpráva by měla přispět k obecnému povědomí o historii této ideologie.

8. Za druhé, dokud jsou oběti komunistických režimů nebo jejich rodiny stále naživu, není příliš pozdě na to, aby jim bylo dáno morální zadostiučinění za jejich utrpení.

9. A v neposlední řadě, komunistické režimy jsou v některými zemích světa stále u moci a zločiny ve jménu komunistické ideologie jsou stále páčány. Podle mého názoru nemá Rada Evropy, jako organizace, která zastává hodnoty, jako jsou lidská práva, právo zůstat lhostejná a mlčet, i když tyto země nejsou členy Rady Evropy. Mezinárodní odsouzení poskytne větší důvěryhodnost a argumenty vnitřní opozici v těchto zemích a může přispět k pozitivnímu vývoji. To je to nejmenší, co může Evropa, která je kolébkou komunistické ideologie, pro tyto země udělat.

10. Mělo by být zdůrazněno, že v této zprávě se v žádném případě nejedná o jakoukoli finanční náhradu obětem komunistických zločinů a že jediná doporučovaná náhrada je morální povahy.

11. Patnácté výročí pádu komunistických režimů v mnoha evropských zemích poskytuje dobrou příležitost pro takový čin. Rada Evropy představuje vhodnou platformu pro takový úkol, neboť téměř polovina jejich členských států zažila komunistický režim.

12. V rámci přípravy této zprávy Výbor uspořádal slyšení za účasti význačných osobností, jejichž odborné znalosti na toto téma přispěly do značné míry k vypracování této zprávy. (Viz Program pro slyšení v Příloze 1). Rovněž jsem vykonal zjišťovací návštěvy Bulharska (16. května 2005), Lotyšska (3. června 2005) a Ruska (16.-17. června 2005) (Viz příložené Programy návštěv v Přílohách 2-4). Rád bych vyjádřil poděkování národním parlamentním delegacím těchto zemí za jejich pomoc při přípravě těchto návštěv.

13. Rád bych zdůraznil, že tato zpráva si v žádném případě neklade za cíl poskytnout vyčerpávající výčet komunistických zločinů. Historické bádání by mělo být přenecháno historikům a navíc existuje na toto téma značné množství literatury, kterou jsem používal také při přípravě této zprávy. Zpráva je určena jako politické posouzení zločinů komunismu.

2. Obecný přehled komunistických režimů

14. Komunistické režimy, jako ty zkoumané v této zprávě, lze definovat celou řadou charakteristik, zejména pak vládnutí jediné masové strany vyznávající, alespoň verbálně, komunistickou ideologii. Moc je soustředěna do malé skupiny vedoucích činitelů strany, kteří nejsou odpovědní ani omezování systému právního státu.

15. Strana kontroluje stát do takové míry, že se hranice mezi státem a stranou stírá. Navíc strana vykonává svou kontrolu nad obyvatelstvem v každém aspektu každodenního života do bezprecedentní míry.

16. Právo sdružování neexistuje, politický pluralismus je zrušen a jakákoli opozice nebo pokusy o nezávislé organizování jsou tvrdě trestány. Na druhé straně masová mobilizace vedená prostřednictvím strany nebo jejích sekundárních organizací je podporována a někdy dokonce vynucována.

17. Za účelem vynucování kontroly nad veřejnou sférou a zamezení jakýchkoli aktivit mimo jejich kontrolu rozšiřují takovéto komunistické režimy policejní síly do bezprecedentní míry, vytvářejí sítě informátorů a povzbuzují udavačství. Velikost policejních složek, počty tajných informátorů se lišily podle konkrétní doby a země, ale vždy daleko převyšovaly počty v jakémkoli demokratickém státě.

18. Prostředky masové komunikace jsou v monopolním vlastnictví a/nebo pod kontrolou státu. Zpravidla se uplatňuje přísná preventivní cenzura. V důsledku toho je porušováno právo na informace a svobodný tisk neexistuje.

19. Znárodnování hospodářství, které je stálou charakteristikou komunistických režimů a vychází přímo z komunistické ideologie, omezuje soukromé vlastnictví a ekonomickou aktivitu jednotlivce. V důsledku toho jsou občané těchto zemí zranitelnější vůči státu, který je monopolním zaměstnavatelem a jediným zdrojem příjmu.

20. Komunistický režim trval více než 80 let v zemi, kde poprvé vznikl – v Rusku, posléze přejmenovaném na Sovětský Svaz. V jiných evropských zemích trval komunistický režim zhruba 45 let. Mimo Evropu vládly komunistické strany více než 50 let v Číně, Severní Koreji a Vietnamu, více než 40 let na Kubě a 30 let v Laosu. Po určitou dobu panoval komunistický režim v různých afrických, asijských a jihoamerických zemích pod vlivem Sovětského Svazu.

21. Více než dvacet zemí na čtyřech kontinentech se může kvalifikovat jako země, které byly komunistické nebo pod komunistickou vládou po určitou dobu. Kromě sovětského Svazu a jeho šesti evropských satelitů patří mezi tyto země Afghánistán, Albánie, Angola, Benin, Kambodža (Kampučia), Čína, Kongo, Kuba, Etiopie, Severní Korea, Laos, Mongolsko, Mozambik, Vietnam, Jižní Jemen a Jugoslávie.

22. Počet obyvatel žijících pod komunistickou vládou čítal před rokem 1989 více než 1 miliardu.

23. Z životnosti a geografické expanze vyplývaly rozdíly a varianty uplatňování komunistického vládnutí v různých zemích, kulturách a dobách. Komunistický režim se vyvíjel v důsledku své vnitřní dynamiky nebo v reakci na mezinárodní okolnosti. Je těžké srovnávat komunistický režim v Rusku v roce 1930, v Maďarsku v roce 1960 nebo Polsku v roce 1980.

24. Nicméně i navzdory této různorodosti lze jasně určit společné rysy historického komunistického režimu v jakékoli zemi, kultuře nebo době. Jednou z nejviditelnějších charakteristik je jejich flagrantní porušování lidských práv.

3. Zločiny komunismu

25. Komunistické režimy byly charakterizovány masivním porušováním lidských práv už od samého počátku. Za účelem uchopení a udržení moci se komunistické režimy uchýlovaly k vraždění osob a místním masakrům a integrovaly zločin do svého systému vládnutí. Pravda je, že ve většině evropských zemích několik let po vzniku režimu a v Sovětském Svazu a v Číně desítky let po vzniku režimu teror trochu oslabil oproti své počáteční síle. Nicméně „paměť teroru“ hrála ve společnosti důležitou roli a potenciální hrozba nahradila skutečná zvěrstva. V případě potřeby se ovšem komunistický režim vrátil k teroru, jak ilustruje příklad Československa v roce 1968, Polska v letech 1971, 1976 a 1981 nebo Číny v roce 1989. Toto pravidlo platí pro všechny historické a současné komunistické režimy bez ohledu na to, v jaké zemi vládly.

26. Podle opatrných odhadů (přesné údaje nejsou k dispozici) lze počet lidí zabitých komunistickým režimem stanovit podle jednotlivých zemí a regionů takto:

- Sovětský svaz: 20 milionů obětí
- China: 65 milionů obětí
- Vietnam: 1 milion obětí
- Severní Korea: 2 miliony obětí
- Kambodža: 2 miliony obětí
- Východní Evropa: 1 milion obětí
- Latinská Amerika: 150 000 obětí
- Afrika: 1,7 milionu obětí
- Afghánistán: 1,5 milionu obětí

Tyto číselné údaje zahrnují celou řadu různých situací: popravy jednotlivců a hromadné popravy, úmrtí v koncentračních táborech, oběti hladomoru a deportací.

27. Výše uvedené údaje jsou zdokumentovány a přesto, že se jedná pouze o odhady, je to proto, že existuje oprávněný důvod pro podezření, že by tato čísla mohla být ještě mnohem vyšší. Bohužel omezený přístup k archívům, zejména v Rusku, nedovoluje řádné ověření přesných čísel.

28. Významnou charakteristikou komunistických zločinů byla represe namířená proti celým skupinám nevinných lidí, jejichž jediným „zločinem“ bylo, že patřily do příslušné skupiny. Tímto způsobem komunistické režimy ve jménu ideologie zavraždily desítky milionů bohatých rolníků (kulaků), šlechticů, příslušníků buržoazie, Kozáků, Ukrajinců a jiných skupin lidí.

29. Tyto zločiny jsou přímým důsledkem teorie třídního boje, která předepisovala potřebu „eliminace“ lidí, kteří nebyli považováni za užitečné při budování nové společnosti. Obrovský počet obětí byli vlastní občané.

30. Na konci dvacátých let v Sovětském Svazu zavedla GPU (bývalá Čeka) kvóty: každý okres byl povinen dodat pevný počet „třídních nepřátel“. Čísla byla stanovena centrálně vedením komunistické strany. Místní orgány byly proto nuceny zatýkat, deportovat a popravovat konkrétní počty lidí. Pokud to neudělaly, sami se staly cílem pronásledování.

31. Co se týče počtu obětí, zahrnuje seznam nejvýznamnějších komunistických zločinů následující:

- popravy jednotlivých osob i hromadné popravy osob považovaných za politické protivníky bez procesu nebo po vykonstruovaném procesu, krvavé represe manifestací a stávek, zabíjení rukojmí a válečných zajatců v Rusku v období let 1918-1922. Kvůli absenci přístupu k archívům (a také kvůli chybějící dokumentaci o řadě poprav) je nemožné poskytnout přesná čísla, ale počet obětí dosahuje desítek tisíc.

- vyhladovění přibližně 5 milionů lidí v důsledku zabavování produkce, zejména na Ukrajině v letech 1921-1923. Hladomor byl používán jako politická zbraň několika komunistickými režimy nejen v Sovětském Svazu.

- vyhubení 300 000 až 500 000 Kozáků v období mezi lety 1919 a 1920

- desítky tisíc lidí zahynulo v koncentračních táborech. I zde je kvůli absenci přístupu k archívům výzkum nemožný.

- 690 000 lidí odsouzených k trestu smrti ve vykonstruovaných procesech a popravených v důsledku „čistky“ komunistické strany v letech 1937-1938. Tisíce dalších bylo deportováno nebo umístěno do táborů. V období mezi 1. říjnem 1936 a 1. listopadem 1938 bylo přibližně 1 565 000 lidí zatčeno a z tohoto počtu bylo 668 305 lidí popraveno. Podle mnoha badatelů jsou tato čísla podhodnocená a měla by být znovu ověřena, až budou všechny archívy přístupné.

- masivní vyvraždění přibližně 30 000 „kulaků“ (bohatých rolníků) během nucené kolektivizace v letech 1929-1933. Další 2 miliony byly deportovány v letech 1930-1932.

- tisíce obyčejných lidí v Sovětském Svazu bylo obviněno ze vztahů s „nepřáteli“ a popraveno v období před druhou světovou válkou. Například v roce 1937 bylo přibližně 144 000 lidí zatčeno a z tohoto počtu bylo 110 000 lidí popraveno poté, co byli obviněni z kontaktů s polskými občany žijícími v Sovětském Svazu. Také v roce 1937 bylo 42 000 popraveno z důvodu styků s německými dělníky v Sovětském Svazu.

- 6 milionů Ukrajinců zemřelo hlady v důsledku záměrné státní politiky v letech 1932-1933

- vraždy a deportace stovek tisíců Poláků, Ukrajinců, Litevců, Lotyšů, Estonců, Moldavanů a obyvatel Besarábie v letech 1939-1941 a 1944-1945;

- deportace Volžských Němců v roce 1941, Krymských Tatarů v roce 1943, Čečenců a Ingušců v roce 1944;

- deportace a vyhubení celé jedné čtvrtiny populace Kambodži v letech 1975-1978;

- miliony obětí zločinné politiky Mao Ce-tunga v Číně a Kim Ir Sena v Severní Koreji. Také zde neumožňuje chybějící dokumentace poskytnutí přesnějších dat;

- početné oběti v jiných částech světa, Africe, Asii a Latinské Americe, v zemích, které se nazývají komunistické a odvolávají se přímo na komunistickou ideologii.

Tento seznam není v žádném případě vyčerpávající. Není v podstatě žádná země nebo oblast s komunistickou vládou, která by nebyla schopna sestavit vlastní seznam utrpení.

32. Koncentrační tábory založené prvním komunistickým režimem již v září 1918 se staly jedním z nejhanebnějších symbolů komunistických režimů. V roce 1921 existovalo již 107 táborů, v nichž bylo zadržováno více než 50 000 uvězněných. Extrémně vysoká úmrtnost v těchto táborech může být ilustrována na situaci v táboře Kronštadt: z celkového počtu 6500 uvězněných umístěných do tábora v březnu 1921 bylo po roce naživu jen 1500.

33. V roce 1940 činí počet uvězněných 2 350 000 v 53 koncentračních táborech, 425 zvláštních koloniích, 50 koloniích pro nezletilé a 90 domech pro novorozeňata.

34. V průběhu čtyřicátých let dvacátého století bylo v průmětu 2,5 milionů lidí někdy uvězněných v táborech. Z důvodu vysoké úmrtnosti to znamená, že se lze domnívat, že skutečný počet lidí, kteří byli umístěni do táborů, byl o mnoho vyšší.

35. V období mezi lety 1930 a 1953 prošlo tábory celkem mezi 15 a 20 miliony lidí.

36. Koncentrační tábory byly zaváděny také jinými komunistickými režimy, zejména v Číně, Severní Koreji, Kambodži a Vietnamu.

37. Napadení několika zemí sovětskou armádou během druhé světové války bylo systematicky následováno masivním terorem, zatýkáním, deportacemi a vraždami. Mezi nejhůře postiženými zeměmi bylo Polsko (odhadovaný počet obětí 440 000 v roce 1939, včetně zavraždění zajatých polských důstojníků v Katyni v roce 1940), Estonsko (175 000 obětí včetně zavraždění 800 důstojníků, což činilo 17,5 % celé populace), Litva, Lotyšsko (119 000 obětí), Besarábie a Severní Bukovina.

38. Deportace celých národů byly běžným politickým opatřením zejména během druhé světové války. V letech 1940-41 bylo přibližně 330 000 polských občanů žijících v oblastech okupovaných sovětskou armádou deportováno do východního Sovětského Svazu, hlavně pak do Kazachstánu. Na podzim roku 1941 bylo deportováno 900 000 Němců z Volžské oblasti; V prosinci roku 1943 bylo deportováno 93 000 Kalmuků; v únoru 1944 bylo deportováno 521 000 Čečenců a Ingušců; v roce 1944 bylo deportováno 180 000 krymských Tatarů. Tento seznam by nebyl úplný, kdyby se nezmínil o Lotyších, Litevcích, Estoncích, Řecích, Bulharech, Arménech z Krymu, mešketských Turcích a Kurdech z Kavkazu.

39. Deportace se dotkly také politických protivníků. Od roku 1920 byli političtí odpůrci v Rusku deportováni na ostrovy Solovky. V roce 1927 bylo v táboře postaveném na Solovkách umístěno 13 000 uvězněných 48 různých národností.

40. Nejnásilnější zločiny komunistických režimů, jako je masové vyvražďování a genocida, mučení, otrokářská práce a jiné formy masového fyzického teroru, pokračovaly v Sovětském Svazu a v menší míře i v jiných evropských zemích až do smrti Stalina.

41. Od poloviny padesátých let minulého století se teror v evropských komunistických zemích značně zmírnil, ale selektivní perzekuce různých skupin i jednotlivců přetrvávala. Tato perzekuce zahrnovala policejní sledování, zatýkání, věznění, pokuty, nucenou

psychiatrickou léčbu, nejrůznější omezování svobody pohybu, diskriminaci zaměstnání často mající za následek chudobu a profesní vyloučení, veřejné zostuzování a pomlavy. Post-stalinistické evropské komunistické režimy využívaly rozšířený strach z potenciální perzekuce, který byl pevnou součástí kolektivní paměti. Z dlouhodobého hlediska se však paměť hrůz minulosti postupně vytrácela a na mladé generace měla menší vliv.

42. Nicméně i během těchto relativně klidných období byly komunistické režimy schopny uchýlit se k masivnímu násilí, pokud to bylo třeba, jak to ilustrují události v Maďarsku v roce 1956, Československu v roce 1968 nebo v Polsku v letech 1956, 1968, 1970 a 1981.

43. Pád komunistických vlád v Sovětském Svazu a jiných evropských zemích usnadnil přístup k některým archívům dokumentujícím komunistické zločiny. Před obdobím devadesátých let byly tyto archívy zcela nepřístupné. Dokumenty, které v nich lze nalézt, představují důležitý zdroj informací o mechanismech vládnutí a rozhodování a doplňují historickou znalost fungování komunistických systémů.

4. Závěry

44. Zdá se potvrzeno, že zločinná dimenze komunistických režimů nebyla výsledkem okolností, ale spíše důsledkem záměrné politiky vytvářené zakladateli těchto režimů ještě před jejich uchopením moci. Komunističtí vůdci v historii nikdy neskrývali své cíle, kterými byla diktatura proletariátu, eliminace politických protivníků a kategorií obyvatel nekompatibilních s novým společenským modelem.

45. Komunistická ideologie, ať již realizovaná nebo nerealizovaná, ať již v Evropě nebo jinde ve světě, vždy vyústila v masivní teror, zločiny a rozsáhlé porušování lidských práv. Při analyzování následků realizace této ideologie nelze ignorovat podobnosti s následky realizace jiné ideologie dvacátého století – nacismu. I když jsou tyto režimy vůči sobě nepřátelské, sdílejí také celou řadu podobných charakteristik.

46. Nicméně zatímco zločinný a odsouzeníhodný charakter nacistické ideologie a režimu byl nekontroverzní, přinejmenším půl století, a jeho vedoucí představitelé a mnoho pachatelů bylo hnáno k odpovědnosti, komunistická ideologie a režimy se s podobnou reakcí nesetkaly. Její zločiny se zřídka staly předmětem soudního stíhání a mnoho pachatelů nebylo nikdy potrestáno. Komunistické strany jsou v některých zemích stále aktivní a nedistancovaly se od minulosti, kdy podporovaly zločinný komunistický režim a spolupracovaly s ním.

47. Komunistické symboly jsou otevřeně používány a obecné povědomí o komunistických zločinech je velmi slabé. To je zjevné zejména, když to srovnáme s obecnými znalostmi o nacistických zločinech. Vzdělání mladých generací v mnoha zemích určitě nepřispívá k překonání této mezery.

48. Politické a ekonomické zájmy konkrétních zemí mají vliv na míru kritiky některých stále aktivních komunistických režimů. Zejména to vidíme na příkladu Číny.

49. Jako zpravodaj zastávám názor, že by se již dále nemělo oddalovat odsouzení komunistické ideologie a režimů na mezinárodní úrovni. Mělo by se to učinit jak ve Shromáždění na parlamentní úrovni, tak na úrovni Výboru ministrů na mezivládní úrovni. Já

osobně nesdílím stanovisko některých mých kolegů, že by se mělo jasně rozlišovat mezi ideologií a praxí. Praxe se totiž odvíjí právě od ideologie a dříve nebo později se počáteční dobré úmysly přemění na totalitní systém jedné strany se všemi svými zlořády.

50. Rád bych však zdůraznil, že odsuzovány jsou zločiny spáchané ve jménu komunistické ideologie a nikoliv konkrétní země. Sami Rusové byli prvními a nejpočetnějšími oběti komunistické ideologie. V každé jednotlivé zemi, kde se moci chopily komunisté, byly zločiny srovnatelné. Tato zpráva snad přispěje k dalšímu usmiřování založeném na historické pravdě a pochopení.

51. Shromáždění by mělo doporučit Výboru ministrů ustavení komise, která by provedla komplexní šetření týkající se komunistických režimů v členských státech Rady Evropy. Současně by členské státy, které tak dosud neučinily, měly být vyzvány k ustavení takových komisí na národní úrovni. Předpokládá se, že by tyto komise úzce spolupracovaly s příslušnou komisí Rady Evropy.

52. Konečným cílem práce komise Rady Evropy a komisí na národní úrovni by bylo zjištění skutečností a navržení konkrétních opatření namířených na rychlé dosažení spravedlnosti a náhrady a na uctění památky obětí.

53. Nezbytným předpokladem pro úspěch práce těchto komisí je přístup k archívům, zejména v Rusku. Proto by příslušná legislativa v dotyčných zemích a zejména v Rusku měla odpovídat Doporučení Výboru ministrů (2000) 13 on evropské politice a přístupu k archívům;

54. A v neposlední řadě by Výbor ministrů měl iniciovat kampaň na zvýšení obecného povědomí o zločinech komunismu v členských zemích Rady Evropy. Tato kampaň by mohla zahrnovat i revizi školních učebnic. Členské státy Rady Evropy by měly být vyzvány, aby to učinily na národní úrovni.